

НИКОЛАЄВА
Вікторія Петрівна

УДК [658.155:65.01]:67

ГРОМОВА
Ольга Євгенівна
kuprienko80@mail.ru

**РИЗИКИ В ПРОЦЕСІ ФОРМУВАННЯ
ДОХОДІВ ВІД ОПЕРАЦІЙНОЇ
ДІЯЛЬНОСТІ НА ПІДПРИЄМСТВАХ
ЛЕГКОЇ ПРОМИСЛОВОСТІ**

**RISKS IN THE PROCESS OF FORMING OF
PROFITS FROM OPERATING ACTIVITY
ON ENTERPRISES OF LIGHT INDUSTRY**

здобувач ХНУ

кандидат економічних наук,
доцент ВФЕУ

У статті розглянуто вплив ризиків на процес формування доходів від операційної діяльності підприємств легкої промисловості. Визначені види ризиків за сферами впливу. Запропоновано структурно-логічну схему управління ризиками при формуванні доходів від операційної діяльності на підприємствах зазначеної галузі.

В статье рассмотрено влияние рисков на процесс формирования доходов от операционной деятельности предприятий легкой промышленности. Определены виды рисков относительно сфер влияния. Предложено структурно-логическую схему управления рисками при формировании доходов от операционной деятельности на предприятиях указанной отрасли.

In the article influence of risks is considered on the process of forming of profits from operating activity of enterprises of light industry. The types of risks are certain in relation to the spheres of influence. The structural-logical chart of management risks is offered at forming of profits from operating activity on the enterprises of the indicated industry.

Ключові слова: ризики, дохід, підприємство, управління, легка промисловість

Ключевые слова: риски, доход, предприятие, управление, легкая промышленность

Keywords: risks, profit, enterprise, management, light industry

ВСТУП

За умов становлення нових конкурентних відносин між суб'єктами господарювання та посилюється вплив ризиків на ефективність діяльності будь-якого підприємства. Це пов'язано зі зміною концептуальної ролі держави в управлінні економікою, яка за сучасних умов не бере на себе ризики підприємства, а виступає лише регулятором та контролером відносин між господарюючими суб'єктами. За цих умов підвищується значення врахування ризиків, які стають постійними супутниками підприємницької діяльності і є чинниками поступального розвитку економічної системи в цілому та кожного конкретного підприємства зокрема.

Проблеми оцінки та управління ризиками розглядаються у наукових працях вітчизняних та іноземних вчених, зокрема: А.Т. Альгіна, І.В. Алексєєва, І.Т. Балабанова, С.В. Близнюка, І.А. Брижань, В.В. Вітлінського, В.М. Гранатурова, І.Ю. Івченко, С.М. Ілляшенка, О.Є. Кузьміна, І.В. Литовченко, Н.І. Машиної, Н.Ю. Подольчака, А.О. Старостіної, С.К. Харічкова, Н.І. Чухрай, Д.А. Штефанича,

О.І. Ястремського та інших. Вагомий внесок у дослідженнях цієї проблеми внесено такими вченими-економістами, як В. Варкалло, Я. Дангель, А. Пігу, Т. Бачкаї, Д. Мессен, Дж.М. Кейнс. Їх праці присвячені дослідженню сутності ризиків, визначенню факторів і причин їх виникнення, класифікації ризиків, характеристиці методів оцінки, виявленню шляхів та резервів зменшення ризиків та управління ними.

В той же час потрібно констатувати, що існуючі підходи в цих питаннях спрямовані в основному на розв'язання окремих проблемних аспектів оцінки, аналізу та врахування різних видів ризиків. Цілісна концепція щодо оцінки впливу ризиків на процес формування доходів від операційної діяльності підприємств легкої промисловості окреслена недостатньо.

МЕТА РОБОТИ полягає у визначенні впливу ризиків на процес формування доходів від операційної діяльності на підприємствах легкої промисловості.

МЕТОДИ ДОСЛІДЖЕННЯ

Методичною базою при написанні статті слугували праці вітчизняних та іноземних вчених і економістів, що вивчали дану проблему.

Під час дослідження було використано такі методи, як: порівняння, аналіз, синтез та узагальнення.

РЕЗУЛЬТАТИ

Одним з вирішальних чинників, що визначають ефективність операційної діяльності і величину доходів підприємств легкої промисловості за сучасних умов господарювання, є моніторинг, аналіз і управління системою ризиків.

На нашу думку, оцінку і аналіз ризиків здійснення операційної діяльності і формування доходів підприємствами легкої промисловості, а також розробку механізмів їх моніторингу і управління необхідно здійснювати в різносторонніх аспектах:

- з точки зору повного задоволення споживацького попиту;
- з позиції збільшення платоспроможності і фінансової стійкості підприємств;
- з позиції підвищення конкурентоспроможності підприємств;
- з позиції ефективного розвитку регіонального ринку, на якому діють ці підприємства.

Управління процесами формування, акумуляції і цільового використання доходів від операційної

діяльності має здійснюватися на регіональному рівні і мікрорівнях самих підприємств, а також, певною мірою, посередниками і споживачами асортиментного ряду продукції легкої промисловості.

Дослідження перспектив підвищення ефективності формування доходів від операційної діяльності підприємств легкої промисловості і механізмів їх розвитку необхідно здійснювати з погляду можливостей державного регулювання, з позицій ситуативного менеджменту механізмів господарювання самих виробничих підприємств [1].

Таким чином, система моніторингу і управління ризиками операційної діяльності підприємств легкої промисловості в сучасних умовах повинна містити оцінку і аналіз економічних, організаційних, політичних і соціальних ризиків (табл. 1).

Механізми моніторингу, оцінки і управління сукупністю даних ризиків формуються на рівні державного управління, у сфері розробки державної економічної, товарної політики, а також концепції економічної безпеки країни.

Величина сукупного ризику функціонування підприємств легкої промисловості і процесу формування доходів від операційної діяльності за аналізований період зросла в 1,4 рази (з 6,65 в 2012 р. до 9,17 в 2013 р.). У системі ризиків найбільша питома вага доводиться на економічні і політичні ризики (33% і 23% відповідно).

Таблиця 1

Система ризиків формування доходів від операційної діяльності підприємствам легкої промисловості

		Види ризиків
Сфера впливу	економічні	1. Відсутність обґрунтованої економічної концепції розвитку вітчизняних підприємств легкої промисловості 2. Деструктивність механізмів розвитку державної концепції економічної безпеки 3. Недосконалість сучасної ринкової інфраструктури 4. Поглиблення фінансової кризи вітчизняної економіки 5. Диспаритет цін на товари і рівня реальної заробітної плати населення
	організаційні	1. Панування посередників і трейдерів, що диктують свої умови товаровиробникам 2. Деструктивний характер податкової політики 3. Зниження конкурентоспроможності мережі торговельних підприємств, втрата частки ринку 4. Монополізм неофіційних структур, що здійснюють контроль над цінами 5. Відсутність механізмів розвитку вітчизняної сировинної бази
	політичні	1. Великомасштабний розвиток ринку фальсифікованої продукції, тінізація економіки 2. Відсутність концепції економічної безпеки держави і регіонів 3. Недосконалість державного контролю за системою стандартизації і сертифікації 4. Неефективність державної підтримки вітчизняних товаровиробників 5. Відсутність дієвих механізмів регулювання вітчизняних товарних ринків
	соціальні	1. Зростання бідності, падіння рівня життя населення 2. Трансформація споживацьких переваг на товарних ринках 3. Падіння платоспроможного попиту населення 4. Розшарування суспільства, зниження рівня споживання товарів в 5. Зниження реальної зарплати, неможливість забезпечення прожиткового мінімуму

Особливо важливими є:

1) серед економічних ризиків – відсутність обґрунтованої економічної концепції розвитку вітчизняних підприємств легкої промисловості, недосконалість сучасної ринкової інфраструктури;

деструктивність механізмів розвитку державної концепції продовольчої безпеки, поглиблення фінансової кризи вітчизняної економіки;

2) серед організаційних ризиків – панування посередників і трейдерів, що диктують свої умови

товаровиробникам, зниження конкурентоспроможності мережі торговельних підприємств, втрата частки ринку, деструктивний характер податкової політики;

3) серед політичних – великомасштабний розвиток ринку фальсифікованої продукції, зростання тінізації економіки, неефективність державної підтримки вітчизняних товаровиробників, відсутність дієвих механізмів регулювання вітчизняних товарних ринків;

4) серед соціальних – падіння платоспроможного попиту населення, зниження реальної заробітної плати до рівня, що не забезпечує прожитковий мінімум, розшарування, диференціація суспільства.

Така сукупність ризиків формування доходів від операційної діяльності має місце для більшості підприємств легкої промисловості. Проте, необхідно відзначити наявність специфічних ризиків в розрізі галузевої специфіки підприємств легкої промисловості.

Фундаментальні ризики властиві більшості елементам економічної системи і слабо піддаються страхуванню. На відміну від них, специфічні ризики можуть бути пов'язані з окремими господарюючими суб'єктами, підприємствами, сегментами і складовими регіонального ринку, на якому діє виробниче підприємство. У якості специфічних ризиків формування доходів від операційної діяльності підприємств легкої промисловості, вважаємо за необхідне виділити: законодавчо-правові, економічні, фінансові, політичні, організаційні, соціальні.

Законодавчо-правові ризики можуть торкнутися відміни податкових пільг, необґрунтованого посилення контролю з боку податкових органів, деструктивного державного втручання в механізми функціонування виробничого підприємства.

Негативна дія системи економічних і фінансових ризиків на функціонування підприємств легкої промисловості може виражатися в погіршенні податкового та інвестиційного кліматів, труднощах і неможливості залучення кредитних ресурсів, непогашенні дебіторської заборгованості й інших чинниках, які перешкоджають ефективному розвитку регіональної торгівлі і вітчизняних товаровиробників.

Організаційні ризики формування доходів від операційної діяльності підприємств, головним чином, виявляються недосконалістю і неефективністю існуючої ринкової інфраструктури, що дозволяє посередникам і трейдерам нав'язувати торговим структурам і виробникам вітчизняних товарів свої умови і перешкоджати ефективному розвитку їх реалізаційної політики.

Негативний вплив політичних ризиків, труднощі в їх відстеженні і управлінні виражаються в прогресуючому розвитку ринку фальсифікованих товарів, зростанні несанкціонованого імпорту низькоякісних виробів і сировини для вітчизняних підприємств, нездатності держави стабілізувати дані процеси [2].

Сукупність соціальних ризиків робить опосередкований негативний вплив на процеси формування доходів від операційної діяльності підприємств легкої промисловості шляхом скорочення споживацького попиту, значних змін в структурі споживання товарів унаслідок падіння купівельної спроможності, погіршенні якості і рівня життя більшої частини населення.

Ступінь ефективності управління ризиками формування доходів від операційної діяльності підприємств легкої промисловості визначається тим, наскільки успішно вони здійснюють виробничо-збутову діяльність, наращують обсяги виробництва і реалізації, наповнюють ринок високоякісними і доступними за ціною товарами, які задовольняють широкий спектр потреб й споживацьких переваг.

Специфіка сучасних умов господарювання, невизначеність законодавчо-правового поля діяльності примушує суб'єктів господарювання пристосовуватися і до свавілля урядовців, контролюючих органів, і до засилля перекупників і посередників, що не дають вітчизняним товаровиробникам вільно вийти, функціонувати та зміцнювати свої позиції на ринку.

За таких умов господарювання набувають об'єктивного характеру механізми вирішення протиріч між постійним сукупним ризиком підприємницької діяльності і її стійким розвитком. Деякі господарські формування, не витримують конкурентної боротьби, банкрутують, а їх ресурси в тій або іншій формі змінюють власника.

Процес управління системою ризиків функціонування підприємств легкої промисловості і формуванням доходів від їх операційної діяльності можна представити у вигляді структурно-логічної схеми (рис. 1).

Початковим етапом процесу управління ризиками є розробка загальної стратегії формування і ефективного розвитку підприємств легкої промисловості. Далі розробляються загально-стратегічні напрями, здійснюється прогнозування вірогідності настання ризикових ситуацій з урахуванням галузевої специфіки підприємств легкої промисловості. Наступним етапом є загальна оцінка рівня сукупного ризику. Далі – розробка конкретних функціональних механізмів управління для кожної складової, або їх сукупності. На завершальних етапах структурно-логічної схеми знаходиться організація контролю та здійснення функціонального аналізу ефективності управління ризиками.

ВИСНОВКИ

Таким чином, для мінімізації прояву сукупності ризиків необхідно: формування ефективних реалізаційних механізмів в галузі; впровадження прозорих схем обліку витрат і доходів від операційної діяльності підприємств; впровадження ефективних прийомів ціноутворення і форм розрахунків; мінімізація кількості оптовиків і перекупників в ланцюзі просування товару до споживача; формування ефективних механізмів просування вітчизняної продукції на зовнішній ринок.

Рис. 1 Структурно-логічна схема управління ризиками формування доходів від операційної діяльності підприємств легкої промисловості

Політика держави у сфері функціонування легкої промисловості має бути направлена на те, щоб, у міру збільшення виробництва продукції збільшувати обсяги її реалізації, а головне нарощувати експортний потенціал. Цього результату можна досягти за рахунок ефективного захисту вітчизняних виробників від іноземних виробників, стимулювання експорту, підтримки вітчизняних товаровиробників, зниження податкового навантаження тощо.

Література

1. Зарівняк І.І. Використання статистичного методу оцінки рівня ризику в маркетинговій діяльності підприємства / І.І. Зарівняк // Вісник

Національного університету водного господарства та природокористування. – Рівне: Видавництво Національного університету водного господарства та природокористування, 2006. – випуск 4 (36). – С.227 – 232.

2. Фінкельштейн О.Б. Ризики и их классификация // Экономика и управление.– 2000. - №1(20). – 32 с. - С. 6-8.

3. Фінкельштейн О.Б. Місце фінансових ризиків у загальній системі банківських ризиків // Стратегія економічного розвитку України: Наук. збірник. – Вип. 2-3 / Відп. ред. О.П. Степанов. – К.: КНЕУ, 2000. –328 с. – С. 227-234